

V Štrasburgu 14. 11. 2017
COM(2017) 673 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Posilňovanie európskej identity vzdelávaním a kultúrou

Príspevok Európskej komisie na zasadnutí lídrov v Göteborgu, 17. novembra 2017

Posilňovanie európskej identity vzdelávaním a kultúrou

Príspevok Európskej komisie na zasadnutí lídrov v Göteborgu, 17. novembra 2017

„Vzdelávanie a kultúra sú kľúčom k budúcnosti – tak pre jednotlivcov, ako aj pre našu Úniu ako celok. Je to príležitosť, ako premeniť okolnosti na príležitosti, ako ľudí naučiť kriticky myslieť a ako sa dohodnúť, čo znamená prívlastok ‚európsky‘ v celej jeho rozmanitosti. Keď sa európski lídri tento týždeň stretnú v Göteborgu, musíme využiť túto šancu a zabezpečiť, aby vzdelávanie a kultúra boli hybnými silami vytvárania pracovných miest, hospodárskeho rastu, sociálnej spravodlivosti a v konečnom dôsledku jednoty.“

(predseda Juncker, 14. novembra 2017)

„EÚ nie je dokonalá, je to však najlepší nástroj, aký máme na zvládnutie nových výziev, ktorým čelíme. Potrebujeme, aby EÚ bola nielen garantom mieru a demokracie, ale aj bezpečnosti pre našich ľudí. Potrebujeme, aby EÚ lepšie napĺňala ich potreby a želania slobodne žiť, študovať, pracovať, cestovať, prosperovať v rámci celého nášho kontinentu a využívať bohaté európske kultúrne dedičstvo.“

(Bratislavské vyhlásenie, 16. septembra 2016)

„Chceme Úniu, v ktorej majú občania nové príležitosti na kultúrny a sociálny rozvoj a hospodársky rast. [...] Sľubujeme, že budeme pracovať na našom ciele, ktorým je [...] Únia, v ktorej dostanú mladí ľudia najlepšie vzdelanie a najlepšiu odbornú prípravu, v ktorej môžu študovať a nájsť pracovné príležitosti na celom kontinente; Únia, ktorá chráni naše kultúrne dedičstvo a podporuje kultúrnu rôznorodosť.“

(Rímska deklarácia, 25. marca 2017)

Diskusia o budúcnosti Európy je v plnom prúde. Európska komisia začala túto diskusiu v marci 2017 Bielou knihou¹. Predseda Juncker sa vyjadril o **jednotnejšej, silnejšej a demokratickejšej únii** vo svojom prejave o stave Únie 2017² a predstavil jasný plán až do schôdze lídrov v Sibiu, ktorú medzičasom zvolal predseda Tusk na 9. mája 2019 a kde by sa malo pokračovať v rozhodovaní o budúcnosti Európy na základe výstupov diskusií na programe vedúcich predstaviteľov³.

Jednou z kľúčových otázok, o ktorej sa bude diskutovať a rozhodovať, je **sociálny rozmer Európy**. Komisia predložila osobitný dokument na rokovanie⁴, ktorý poukazuje na výrazné úspechy Európy v tejto oblasti. Európska spoločnosť je najrovnoprávnejšia a najinkluzívnejšia na svete s vysokou očakávanou dĺžkou života (v priemere 80,7 roka) a so silnými systémami sociálnej ochrany, ktoré nám pomohli ustáť hospodársku krízu. Miera nezamestnanosti klesá (v septembri 2017 dosiahla 7,5 %, čo je najmenej od novembra 2008), ale medzi jednotlivými krajinami sú výrazné rozdiely a stále je nezamestnaných 18,4 milióna ľudí vrátane 3,7 milióna

---

¹ COM(2017) 2025.

² https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_sk.

³ <http://www.consilium.europa.eu/sk/policies/talinn-leaders-agenda/>.

⁴ COM(2017) 206.

mladých. Zároveň 40 % európskych zamestnávateľov udáva, že len ťažko nachádzajú ľudí s takými zručnosťami, aké potrebujú pre rast a inovácie.

Úvahy o budúcnosti našej Únie zahŕňajú aj úvahy o **sile našej spoločnej identity**. Naše európske hodnoty a demokracie prechádzajú skúškou, ktorú predstavujú prebúdajúce sa populistické sily doma a v zahraničí či šírenie falošných správ a manipulácia našich informačných sietí, a európski lídri a inštitúcie EÚ nesmú sedieť so založenými rukami. V Ríme v marci 2017 rozhodli, že zachovávajú EÚ ako jedinečný projekt, v rámci ktorého podľa hesla „**zjednotení v rozmanitosti**“ EÚ a jej členské štáty môžu využívať vzácne prednosti a bohatstvo svojich národov na dosiahnutie bezprecedentného pokroku. Aj šesťdesiat rokov po podpísaní Rímskych zmlúv má posilňovanie európskej identity zásadný význam a vzdelávanie a kultúra sú jeho najlepšou hybnou silou.

Preto sa európski lídri rozhodli stretnúť sa 17. novembra 2017 v Göteborgu a diskutovať o budúcej úlohe vzdelávania a kultúry pri posilňovaní pocitu spolunáležitosti a patričnosti ku kultúrnej obci.

Toto oznámenie predstavuje príspevok Európskej komisie k stretnutiu vedúcich predstaviteľov. Identifikujú sa v ňom kľúčové problémy a možné spôsoby napredovania **v súlade so zásadou subsidiarity** a s ohľadom na to, že právomoci v oblasti vzdelávania a kultúry spočívajú v prvom rade na členských štátoch – či už na celoštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni. Právomoci Únie sú obmedzené na rozvoj spolupráce, teda na podporu a dopĺňanie opatrení na úrovni členských štátov. Únia môže prispieť aj financovaním programov (najdlhodobejšími a najpopulárnejšími sú Erasmus v prípade vzdelávania a Media v oblasti kultúry).

V tomto oznámení sa stanovuje vízia **európskeho vzdelávacieho priestoru**, ktorý má vychádzať z nového programu v oblasti zručností pre Európu⁵ a investícií do európskych iniciatív pre mládež⁶. Vzdelávanie je súčasťou odpovede na otázku, ako viacerým ľuďom zabezpečiť dôstojné pracovné miesta, lepšie reagovať na potreby hospodárstva v oblasti zručností a posilňovať **odolnosť** Európy v kontexte rýchlych a hlbokých zmien v dôsledku technologického pokroku a globalizácie. Tento posledný aspekt bol rozpracovaný v **Diskusnom dokumente Komisie o využívaní globalizácie**⁷, ktorý upozornil na dôležitú úlohu sociálnych a vzdelávacích politík v snahe dosiahnuť odolnosť, inovácie a konkurencieschopnosť. Európa nemá veľmi dobré výsledky pri dosahovaní kvalitných zručností, keďže dokonca aj tie najúspešnejšie členské štáty zaostávajú za vyspelými ázijskými krajinami. Má však ambíciu využiť všetky možnosti, ktoré ponúka nový vývoj.

Je teda v spoločnom záujme všetkých členských štátov, aby využili plný potenciál vzdelávania a kultúry ako hybných síl pre tvorbu pracovných miest, sociálnu spravodlivosť či aktívne občianstvo a príležitosti na zažívanie **európskej identity v celej jej rozmanitosti**.

---

⁵ COM(2016) 381.

⁶ COM(2016) 940: Investícia do európskej mládeže; COM(2016) 941: Zlepšiť a zmodernizovať vzdelávanie; COM(2017) 248: Rozvoj škôl a excelentná výučba: kľúč pre výborný štart do života; COM(2017) 247: Nový program EÚ pre vysokoškolské vzdelávanie.

⁷ COM(2017) 240.

1. Smerom k ambicióznemu spoločnému európskemu programu pre vzdelávanie a kultúru

Európa v poslednom období čelí niekoľkým kľúčovým výzvam, ktorými sú:

- pokračujúca digitalizácia, automatizácia a rozvoj umelej inteligencie, ako aj potreba držať krok s technologickým pokrokom,
- budúcnosť práce, jej vplyv na pracovné podmienky a zručnosti a schopnosti potrebné v budúcnosti,
- modernizácia európskych sociálnych štátov, sociálne začlenenie a potreba podeliť sa o výhody vyplývajúce z rastu a obmedziť nerovnosti vrátane tej rodovej,
- demografické trendy, starnutie pracovnej sily a potreba integrovať kultúrne rozmanitú populáciu migrantov,
- nové formy komunikácie, sociálne médiá, fenomén „falošných správ“ a potreba podporovať mediálnu gramotnosť všetkých občanov, ako aj
- rozmach populizmu a xenofóbie, riziko násilnej radikalizácie a potreba posilňovať pocit spolupatričnosti.

Vzdelávanie a kultúra môžu a mali by byť súčasťou riešenia mnohých z týchto výziev a ponúkajú cestu, ako využiť súvisiace príležitosti:

- Vzdelávanie je základom pre tvorivú a produktívnu pracovnú silu, ktorá je hybnou silou výskumu, vývoja a inovácií a dokáže viesť technologický a digitálny vývoj, a nie len naň reagovať. Vzdelávanie a odborná príprava sprostredkujú občanom zručnosti, ktoré potrebujú na trhu práce, a umožňujú im reagovať na meniace sa okolnosti a štrukturálne zmeny alebo prekážky. Vzdelávanie, odborná príprava, rekvalifikácia a zvyšovanie kvalifikácie uľahčujú zmenu pracovného miesta. Vzdelávanie a odborná príprava dávajú ľuďom príležitosť, aby sami vytvárali pracovné miesta. Kvalifikovaná a pružná pracovná sila je základom **odolného hospodárstva**, ktoré zvláda nápor a zohráva aktívnu úlohu v globálnom ekonomickom prostredí.
- Vzdelávanie a odborná príprava sú tiež najlepším spôsobom, ako zvýšiť zamestnateľnosť a pomôcť ľuďom získať dôstojné pracovné miesta. Ponúkajú najlepšiu ochranu proti nezamestnanosti, chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Ak je vzdelávanie kvalitné a inkluzívne už od raného detstva, kladie základ pre **sociálnu súdržnosť**, sociálnu mobilitu a spravodlivú spoločnosť.
- Vzdelávanie a kultúra zároveň prispievajú k tomu, aby sa Európa stala atraktívnejším miestom na život, štúdium a prácu, pričom sa môže pýšiť slobodou a spoločnými hodnotami, ktoré sú zakotvené v základných právach a otvorenej spoločnosti. Vzdelávanie je základom pre **aktívne občianstvo** a pomáha predchádzať populizmu, xenofóbii a násilnej radikalizácii.
- Veľkou prednosťou Európy je jej kultúrna rozmanitosť, ktorá podnecuje tvorivosť a inovácie. Zároveň ju však spájajú spoločné hodnoty, ktoré predstavujú osobitnú črtu európskeho spôsobu života. Vzdelávanie a kultúra zohrávajú kľúčovú úlohu v snahe o to, aby sa ľudia i) lepšie poznali aj naprieč hranicami a aby ii) z vlastnej skúsenosti vedeli, čo znamená prívlastok „európsky“. Pochopenie a zachovanie nášho kultúrneho

dedičstva a rozmanitosti sú nevyhnutnými podmienkami zachovania nášho kultúrneho spoločenstva, spoločných hodnôt a **identity**.

2. Podpora mobility a uľahčovanie cezhraničnej spolupráce

Ľudia v Európe slobodne študujú, pracujú, cestujú a vymieňajú si názory. Podstatou európskeho projektu je odjakživa prekonávanie hraníc a voľný pohyb. Vnútorňý trh je dnes už skutočnosťou, pokiaľ ide o tovar, ale nie na poli vzdelávania a kultúry. Na druhej strane sme vo všetkých členských štátoch svedkami rastúceho záujmu vzdelávacej a kultúrnej obce o cezhraničnú spoluprácu a mobilitu pre vzdelávajúce sa osoby i kultúrne a tvorivé diela.

Jednou z identifikovaných prekážok mobility študentov je to, že napriek bolonskému procesu⁸ a ostatným rámcom spolupráce v rámci Rady Európy sa **vysokoškolské diplomy** v iných členských štátoch neuznávajú automaticky, čo mladých ľudí bezdôvodne brzdí v štúdiu alebo práci v inej krajine. Je to premárnená príležitosť poskytnúť mladým kvalitné vzdelanie a prekážka v šírení nových myšlienok, čo bráni činnosti univerzít, výskumu a inováciám. Navyše ide o významnú bariéru pri dosahovaní skutočne integrovaného európskeho trhu práce.

Existuje mnoho administratívnych a byrokratických prekážok, ktoré bránia **univerzitám**, inštitúciám vysokoškolského vzdelávania a poskytovateľom odbornej prípravy bezproblémovo pracovať v cezhraničnom kontexte. Kvalifikačné študijné programy a programy odbornej prípravy, ktoré sa automaticky uznávajú vo viac než jednej krajine, sú navyše ešte stále výnimkou. To sťažuje život absolventom a prácu univerzitám, ktoré sa nemôžu zameriavať na excelentnosť, lebo musia riešiť administratívne záležitosti.

Podľa medzinárodných rebríčkov sa len 10 z 50 najlepších univerzít na svete nachádza v EÚ. Je dôležité, aby Európa aj naďalej zostala atraktívnym miestom na štúdium a aby sa v budúcnosti na horných priečkach medzinárodných rebríčkov objavovalo viac európskych univerzít. V záujme podpory excelentnosti našich inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a rozvoja pocitu príslušnosti k EÚ sa z rozpočtu EÚ financuje niekoľko európskych inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, ktoré poskytujú vzdelávanie v európskych otázkach: Európsky univerzitný inštitút vo Florencii, College of Europe (Bruggy a Natolin), Európsky inštitút verejnej správy v Maastrichte, Akadémia európskeho práva v Trieri a Centre international de formation européenne v Nice. Z týchto dôvodov by inštitúcie EÚ a členské štáty mali podporiť založenie Školy európskej a nadnárodnej správy vecí verejných vo Florencii, ktorá by poskytovala vzdelanie pre riadiacich pracovníkov z vnútroštátnych správnych orgánov, zo súkromného sektora a z občianskej spoločnosti v otázkach EÚ. EÚ podporuje aj Európsky inovačný a technologický inštitút (EIT), ktorý pomáha kreatívnym ľuďom rozvíjať nové myšlienky a podnikateľské projekty.

EÚ už vďaka programu Erasmus+ dosahuje vynikajúce výsledky pri **aktívnej podpore mobility**, a to nielen u univerzitných študentov, ale aj u študentov stredoškolského všeobecného i odborného vzdelávania, mladých odborníkov či učiteľov. Komisia nedávno

---

⁸ Bolonský proces, vyhlásený v roku 1999, je medzivládny procesom, ktorý uľahčuje vzájomné uznávanie vysokoškolských diplomov v 48 krajinách.

zriadila Európsky zbor solidarity, ktorý ponúka nové príležitosti na dobrovoľnícku činnosť, stáže a pracovné miesta pre mladých ľudí z EÚ vo veku od 18 do 30 rokov. V roku 2017 projekt Move2Learn Learn2Move poskytol príležitosť mladým Európanom objavovať a spoznávať Európu.

Najlepším príkladom činnosti EÚ na podporu mobility sú jednotlivé generácie programu **Erasmus+**⁹, jedného z najpopulárnejších európskych programov. Za 30 rokov svojej existencie pomohol deviatim miliónom mladých ľudí študovať, školiť sa, vyučovať alebo vykonávať dobrovoľnícku činnosť v inej krajine. Ľudia dnes hovoria o tzv. generácii Erasmus. Z dôkazov vyplýva, že bývalí účastníci programu Erasmus majú vynikajúce šance na trhu práce. V čase globalizácie takéto skúsenosti nepochybne ešte naberú na hodnote. V súčasnosti **má však možnosť zúčastniť sa na tomto type mobility len 3,7 % mladých**. Okrem toho nemožno poprieť, že z dôvodov vysvetlených vyššie je mobilita mimo tieto zavedené rámce naďalej náročná.

Ak európski lídri a ich občania vyzývajú k otvorenej Európe, v ktorej je vzdelávacia mobilita normou, a ak chce Európa zostať kontinentom excelentnosti a atraktívnym miestom na štúdium, výskum aj prácu, nastal čas pracovať na vybudovaní **európskeho vzdelávacieho priestoru**. Hoci právomoci Únie v oblasti vzdelávania a kultúry pochopiteľne neumožňujú takú harmonizáciu ako v iných oblastiach, na úrovni EÚ je možné a žiaduce aspoň realizovať aktivity založené na spolupráci.

Ďalší postup (pokiaľ ide o návrhy predložené nižšie, ktoré zahŕňajú prístup k financovaniu z prostriedkov EÚ po roku 2020, konečné rozhodnutia sa budú prijímať až v kontexte budúcich rokovanií o financiách EÚ a viacročnom finančnom rámci na nadchádzajúce obdobie):

– pripraviť návrh **odporúčania Rady o vzájomnom uznávaní diplomov vysokoškolského vzdelávania a osvedčení o ukončení školskej dochádzky/období štúdia v zahraničí** ako základný prvok európskeho priestoru vzdelávania. Súčasťou toho by mohol byť nový postup, ktorý by čerpal zo skúseností existujúcich modelov spolupráce, aby sa uľahčilo takéto uznávanie a dosiahol pokrok v cezhraničnom uznávaní osvedčení o odbornej príprave a celoživotnom vzdelávaní („*sorbonský proces*“),

– do roku 2025 rozšíriť osvedčený **program Erasmus+** vo všetkých kategóriách, ktoré už pokrýva (žiaci, študenti, stážisti, učni a učiteľia), s cieľom zdvojnásobiť počet účastníkov a osloviť aj tých zo znevýhodnených prostredí,

– v roku 2019 začať pilotný projekt, ktorým sa zavedie **študentský preukaz EÚ**; ten by sa do roku 2025 mal sprístupniť všetkým študentom, ktorí sa zúčastňujú na programe mobility, aby sa uľahčila cezhraničná mobilita študentov a ponúkli nové ľahko použiteľné spôsoby uchovávania osobných akademických záznamov,

– pracovať na vybudovaní skutočne **európskych univerzít**, ktoré budú môcť vytvárať siete, hladko spolupracovať aj naprieč hranicami a konkurovať ostatným inštitúciám na

⁹ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_sk.

medzinárodnej úrovni, čo zahŕňa založenie Školy európskej a nadnárodnej správy vecí verejných (ako súčasť Európskeho univerzitného inštitútu v talianskej Florencii).

3. Investovanie do ľudí a ich vzdelávania

Investovanie do vzdelávania je **spoločným záujmom** všetkých členských štátov a Európy ako celku, keďže predstavuje hnaciu silu pre vytváranie pracovných miest, hospodársky rast a väčšiu prosperitu a podporuje vzostupnú hospodársku a sociálnu konvergenciu jednak medzi členskými štátmi, jednak na vnútroštátnej úrovni. Investovanie do počiatočného vzdelávania a odbornej prípravy a zlepšovania zručností počas celého života sa vypláca, či už z pohľadu jednotlivca, alebo verejných financií. Vzdelávanie neslúži len na to, aby pomáhalo dosahovať hospodárske a sociálne ciele. Je to aj právo zakotvené v článku 14 Charty základných práv Európskej únie, hoci rozsah tohto práva sa obmedzuje na činnosti inštitúcií a orgánov EÚ a na členské štáty sa uplatňuje len pri vykonávaní práva EÚ.

Systémy vzdelávania a odbornej prípravy v Európe sú vo všeobecnosti kvalitné, ale majú aj nedostatky: priveľa žiakov nadobúda len nízku úroveň kompetencií. V poslednom čase sa podiel **žiakov so slabými výsledkami** v oblasti vied zvýšil o 25 %. Podiel žiakov s nízkymi výsledkami v matematike niekoľko rokov stagnuje na úrovni približne 20 %. Títo mladí ľudia budú mať vážne problémy na trhu práce. 20 % obyvateľstva EÚ v produktívnom veku má nízku úroveň zručností v oblasti čítania, písania a počítania: 44 % obyvateľov EÚ má nízku úroveň digitálnych zručností. Keďže dopyt po zručnostiach neustále rastie, tento problém nezmizne.

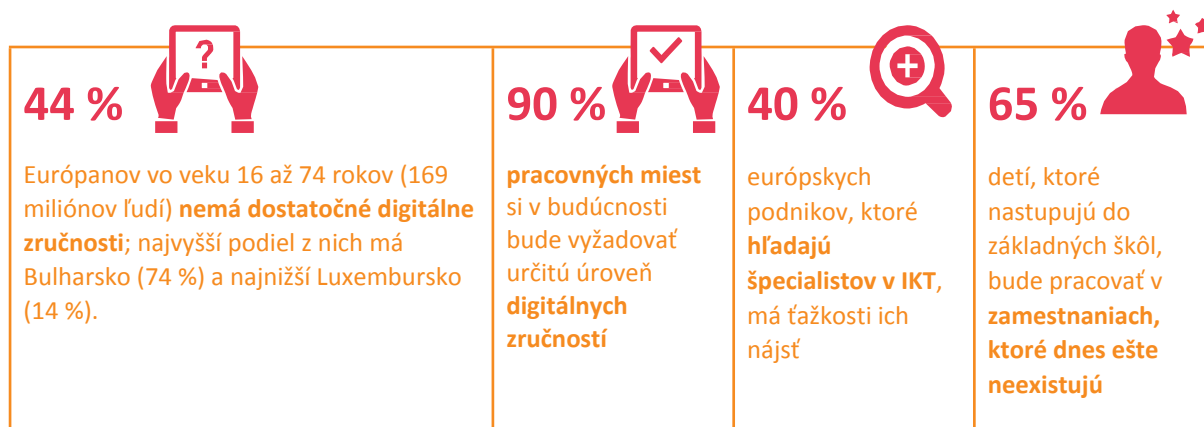
Údaje z posledného ročníka Programu OECD pre medzinárodné hodnotenie žiakov (PISA) poukazujú na to, že **jeden z piatich žiakov** v EÚ má **nedostatočné spôsobilosti v čítaní, matematike a prírodných vedách**. Medzi rokmi 2012 a 2015 sa trend slabých výsledkov v EÚ ako celku ešte zhoršil. V krajinách, ktoré sa zúčastnili na prieskume OECD zameranom na zručnosti dospelých (PIAAC) 2012, 5 % až 28 % má len tú najnižšiu úroveň schopnosti čítať a písať a 8 % až 32 % schopnosti počítať.

Druhý problém súvisí s **rovnakými príležitosťami**. Neprimerane veľké množstvo žiakov so slabými výsledkami pochádza zo znevýhodneného prostredia (t. j. z domácností s nízkou úrovňou príjmov alebo vzdelania). Z uvedeného vyplýva, že v praxi vzdelanie často neposkytuje skutočnú šancu na sociálnu mobilitu. Kvalita vo vzdelávaní neznamená len dosahovanie dobrých výsledkov, ale aj zabezpečovanie toho, aby *všetci* žiaci získali podporu, ktorú potrebujú na to, aby mohli dosiahnuť dobré výsledky.

Ďalším kľúčovým aspektom kvalitného vzdelávania je zaistiť, aby systémy vzdelávania (vrátane odborného) odovzdávali všetky vedomosti, zručnosti a kompetencie, ktoré sa považujú za kľúčové v dnešnom svete. Keďže potrebné zručnosti sa rýchlo menia, zásadný význam má učenie sa prácou, napríklad vo forme učňovskej prípravy alebo v širšom kontexte celoživotného vzdelávania. Dôležitú úlohu pritom zohrávajú podniky, ktoré môžu nadväzovať partnerstvá so vzdelávacími inštitúciami. Aby sa dali využívať výhody technologického

vývoja, treba riešiť existujúce nedostatky vo výučbe digitálnych zručností, akými sú napríklad programovanie alebo zručnosti v oblasti kybernetickej bezpečnosti, mediálnej gramotnosti a podnikania. Ak sa mladí ľudia majú plnohodnotne zúčastňovať na dianí v rôznorodých a rýchlo sa meniacich spoločnostiach, musia si navyše osvojiť aj sociálne a občianske zručnosti a „schopnosť učiť sa“. Treba vyvinúť väčšie úsilie pri tvorbe učebných plánov, ktoré majú byť komplexné a zahŕňať všetky tieto „**klúčové kompetencie**“.

Osobitným problémom je učenie sa **jazykov**. Proces európskej integrácie si vyžaduje dobré jazykové kompetencie. Viacjazyčnosť je jednou z najväčších výhod, pokiaľ ide o kultúrnu rozmanitosť v Európe, no zároveň aj jednou z najzásadnejších výziev. Takmer polovica občanov EÚ ovláda len svoj materinský jazyk. Vo veľkej väčšine členských štátov¹⁰ je pritom v určitom okamihu školskej dochádzky výučba dvoch cudzích jazykov povinná pre všetkých študentov navštevujúcich programy všeobecného vzdelávania.

Problematické je aj to, že je iba málo záujemcov o štúdium **vedy, technológie, inžinierstva a matematiky**, najmä medzi dievčatami. S tým súvisí aj nedostatok príležitostí interdisciplinárneho zamerania; primárno študentov kombinuje prírodné vedy s humanitnými odbormi. Tým sa zvyšuje riziko nedostatku pracovnej sily a chýbajúcich zručností, čo môže brzdiť inovácie a konkurencieschopnosť.

Ďalší postup:

- pripraviť **odporúčanie Rady o zlepšení jazykového vzdelávania** v Európe, v ktorom sa stanoví referenčná hodnota, podľa ktorej by do roku 2025 všetci európski absolventi vyššieho sekundárneho vzdelávania mali mať dobrú znalosť dvoch jazykov okrem svojho materinského jazyka (materinských jazykov),
- v kontexte nových postupov spolupráce na úrovni EÚ zaviesť do roku 2025 ambicióznejšie **referenčné hodnoty** Rady, pokiaľ ide o podiel žiakov so slabými výsledkami a s predčasne ukončenou školskou dochádzkou: prvá referenčná hodnota by sa mala znížiť zo súčasných 15 % na 10 % a druhá zo súčasných 10 % na 5 %. Mohli by sa dohodnúť aj nové referenčné hodnoty v oblasti **digitálnych zručností a podnikania**,

¹⁰ Výučba dvoch cudzích jazykov je nepovinná v Belgicku (vo Francúzskom spoločenstve), Nemecku, Írsku, Španielsku, Chorvátsku, Maďarsku a Spojenom kráľovstve.

– začiatkom roka 2018 **aktualizovať odporúčanie** o kľúčových kompetenciách.

K zlepšovaniu vzdelávania prispievajú tri kľúčové faktory: prvým je kvalita **učiteľov a výučby**. Učitelia zohrávajú ústrednú úlohu v procese odovzdávania zručností, kompetencií a znalostí, ako aj pri posilňovaní medzinárodnej perspektívy už v ranom štádiu života. Čím lepší učiteľ, tým lepšie výsledky. Lenže v nasledujúcich rokoch mnoho učiteľov odíde do dôchodku, a tak do tejto profesie treba prilákať dostatočný počet kvalifikovaných a motivovaných ľudí. To by si vyžadovalo ponúknuť im kvalitnú odbornú prípravu a atraktívne vyhliadky na profesionálny rozvoj a finančné ohodnotenie.

Druhý faktor súvisí s **celoživotným vzdelávaním**. Zatiaľ čo mladí ľudia trávajú väčšinu času vo vzdelávacom procese, investície do kompetencií po ukončení štúdia klesnú a u väčšiny ľudí počas celého zvyšku života stagnujú. Celoživotné vzdelávanie ponúka priestor na rekvalifikáciu a zvyšovanie kvalifikácie, ale na takýchto činnostiach sa zúčastňuje len málo dospelých, a väčšina z nich už dobrú kvalifikáciu má. Na celoživotnom vzdelávaní sa zúčastňuje len minimum dospelých s nízkou úrovňou zručností vrátane tých, ktorí zápasia so základnými zručnosťami, sú v nejistej pracovnej situácii alebo príjem musia skladať z viacerých čiastkových zdrojov. V súčasnosti medzi krajinami EÚ, pokiaľ ide o účasť na celoživotnom vzdelávaní, existujú značné rozdiely. Je veľmi dôležité snažiť sa o ich odstraňovanie a zvyšovanie podielu ľudí zapojených do vzdelávania počas celého života. Išlo by o sľubný spôsob, ako zlepšiť zručnosti a znalostný kapitál v Európe. Ešte dve generácie dozadu bol kľúčom k sociálnej bezpečnosti prístup k základnému vzdelaniu. V dnešnom rýchlo sa meniacom svete túto úlohu prevzalo celoživotné vzdelávanie.

Zároveň existujú dôkazy, že kvalitné vzdelávanie v ranom detstve je pevným základom pre vzdelávanie v škole a počas celého života, ale v praxi existujú nedostatky v prístupe k takémuto vzdelávaniu, jeho kvalite i finančnej dostupnosti.

Tretím faktorom sú **inovácie a digitálne technológie vo vzdelávaní**. Tie ponúkajú nové možné prístupy k výučbe a vzdelávaniu, ale Európa pri ich zúročovaní zaostáva. Priveľa škôl zatiaľ nemá prístup k vysokorýchlostnému pripojeniu a digitálnym zariadeniam a učiteľov, ktorí využívajú programy profesijného rozvoja v týchto oblastiach, je málo.

Ďalší postup (pokiaľ ide o návrhy predložené nižšie, ktoré zahŕňajú prístup k financovaniu z prostriedkov EÚ po roku 2020, konečné rozhodnutia sa budú prijímať až v kontexte budúcich rokovaní o financiách EÚ a viacročnom finančnom rámci na nadchádzajúce obdobie):

- posilniť podporu učiteľov zvýšením ich mobility v Európe a prostredníctvom „**eTwinningovej siete**“, pričom cieľom je do roku 2020 dosiahnuť 600 000 používateľov, a to aj poskytovaním hromadných otvorených online kurzov v rámci pripravovanej „**Učiteľskej akadémie EÚ**“,
- dať impulz na stimuláciu celoživotného vzdelávania stanovením **ambicióznejšej referenčnej hodnoty pre účasť na aktivitách celoživotného vzdelávania**, ktorá by mala byť na úrovni 25 % do roku 2025,

- vypracovať **odporúčanie Rady o rámci kvality pre vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve** spolu s ambicióznejšou **spoločnou referenčnou hodnotou**, ktorá by vyžadovala, aby sa inštitucionálne mohlo vzdelávať aspoň 95 % detí vo veku od 3 rokov do veku povinnej školskej dochádzky,
- vypracovať nový **akčný plán digitálneho vzdelávania** na podporu **inovačných, personalizovaných a digitálnych vzdelávacích metód** a technológií, ktoré pomôžu zlepšiť výsledky vzdelávania, a zaviesť nový **cieľ pripojiteľnosti pre EÚ**, ktorým sa zabezpečí, aby do roku 2025 mali prístup k ultrarýchlemu širokopásmovému internetu všetky školy.

4. Posilňovanie pocitu európskej identity a povedomia o kultúrnom dedičstve

Medzi základné hodnoty, o ktoré sa opiera Európska únia, patrí sloboda, demokracia, rovnosť či dodržiavanie zásad právneho štátu, ľudských práv a dôstojnosti. Tvoria súčasť našej európskej identity. **Vzdelávanie, kultúra a šport majú kľúčovú úlohu pri podpore aktívneho občianstva a spoločných hodnôt** medzi najmladšími generáciami. Ich kombinácia v konkrétnych projektoch miestnych komunít prispieva k posilňovaniu pocitu európskej identity. Iniciatívam ako Európsky deň v škole¹¹ by sa mala dostať obnovená podpora a mali by sa širšie rozpracovať.

EÚ vykonáva rôzne činnosti s cieľom chrániť a pozdvihnúť kultúrne dedičstvo Európy a poskytuje podporu kultúrnemu a kreatívnemu priemyslu. Disponuje aj regulačným rámcom zameraným na zlepšenie podmienok pre autorov a tvorcov, aby mohli vytvárať a šíriť diela v digitálnom svete a získať za ne primeranú odmenu.

Hoci na poli kultúry alebo identity sa dosiahnuté výsledky merajú len ťažko, kultúrne aktivity prispievajú k tomu, aby ľudia mali kvalitnejšie zážitky, viac sa spoznávali a rozumeli tomu, čo znamená prívlastok „európsky“. V tejto súvislosti už 30 rokov oslavuje a podporuje kultúrnu rozmanitosť osvedčená iniciatíva **Európskych hlavných miest kultúry**¹². Zároveň sa nesmie podceňovať hospodársky význam kultúrneho priemyslu. Európske kultúrne a kreatívne sektory predstavujú približne 4 % európskeho HDP a zamestnávajú 8 miliónov Európanov.

Rok 2018, ktorý bude Európskym rokom kultúrneho dedičstva¹³, bude príležitosťou na zvýšenie povedomia o význame kultúry a kultúrneho dedičstva a predovšetkým na pripomenutie toho, že kultúrne dedičstvo *patrí všetkým*. Zároveň poskytne priestor na zdôraznenie významnej hospodárskej úlohy, ktorú kultúrne dedičstvo zohráva. Okrem toho to bude príhodná chvíľa ukázať, ako môžu digitálne nástroje rozšíriť možnosti prístupu ku kultúrnemu materiálu a k príležitostiam, a spropagovať iniciatívy, akou je napríklad

¹¹ Európsky deň v škole je dobrým príkladom toho, ako sa môžu študenti dostať do kontaktu s Európou. Projekt funguje od roku 2007, keď ho vyhlásila kancelárka Merkelová pri príležitosti nemeckého predsedníctva Rady, a ponúka študentom v Nemecku príležitosť lepšie spoznať Európu. Školy si v rámci neho pozývajú politikov na všetkých politických úrovniach, ako aj úradníkov z európskych inštitúcií, aby hovorili o európskych otázkach.

¹² https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.

¹³ https://ec.europa.eu/culture/european-year-cultural-heritage-2018_en.

Europeana¹⁴, ktorá uľahčuje prístup ku kultúrnemu dedičstvu v knižniciach, archívoch a múzeách vďaka digitálnym nástrojom.

Z **programu Kreatívna Európa**¹⁵ sa podporuje šírenie kultúrnych projektov cez hranice, mobilita umelcov a širšia distribúcia európskych filmov. Jeho súčasťou je aj „záručný mechanizmus pre kultúrne a kreatívne sektory“, ktorý sa zameriava na zlepšenie prístupu k financovaniu pre malé a stredné podniky pôsobiace v kultúrnych a kreatívnych sektoroch a vývojové činnosti vychádzajúce z kultúrnych hodnôt a/alebo umeleckých a iných kreatívnych prejavov. Záručný mechanizmus funguje od 30. júna 2016 a má rozpočet vo výške 121,4 milióna EUR na obdobie rokov 2016 – 2020. V súčasnosti dopyt po takýchto zárukách rastie: dohody už boli podpísané v Španielsku, vo Francúzsku a v Rumunsku, pričom na ďalších štyroch sa pracuje v Belgicku, Taliansku a Českej republike. Z programu MEDIA sa od roku 1991 do tvorby európskych filmov a audiovizuálnych diel investovalo 2,5 miliardy EUR – od výroby, cez propagáciu až po cezhraničnú distribúciu.

Vzhľadom na rastúce výzvy, ktoré pre kvalitnú žurnalistiku a faktické spravodajstvo predstavujú „falošné správy“ a „alternatívne fakty“, musíme zaujať rozhodnejší postoj na podporu slobody, plurality a transparentnosti médií v Európe. Hoci Európa nemá žiadnu priamu právomoc nad médiami, EÚ má už roky blízke vzťahy so stanicou **Euronews**. V roku 1993 niekoľko európskych verejnoprávnych vysielateľov založilo kanál **Euronews**, ktorého ambíciou bolo zaviesť celoeurópske verejnoprávne vysielanie, ktoré by poskytovalo prístup k nezávislým kvalitným informáciám s celoeurópskou perspektívou. V tom čase bol projekt koncipovaný tak, aby prispieval k posilňovaniu európskej identity. Preto EÚ kanálu poskytuje finančnú pomoc, hoci sa nestala jeho akcionárom, a podporuje vysielanie programov v deviatich jazykoch EÚ, ale aj v arabčine a perzštine. Finančné prostriedky EÚ v súčasnosti predstavujú 36 % rozpočtu Euronews (25 miliónov EUR ročne).

V priebehu rokov sa však európski národní verejnoprávni vysielatelia stali menšinovými akcionármi a zvýšil sa akciový podiel súkromných vysielateľov z krajín mimo EÚ a súkromných investorov. Narastajú obavy, či kanál, ktorý vystupuje ako európsky verejnoprávny vysielateľ, naozaj vždy odráža rôznorodosť názorov v Európe a európske hodnoty. Preto je potrebná diskusia a rozhodnutie o úrovni ambícií, ktoré EÚ má v súvislosti s budúcnosťou Euronews, na politickej úrovni. Do tohto procesu by mal byť úzko zapojený Európsky parlament.

Ďalší postup (pokiaľ ide o návrhy predložené nižšie, ktoré zahŕňajú prístup k financovaniu z prostriedkov EÚ po roku 2020, konečné rozhodnutia sa budú prijímať až v kontexte budúcich rokovanií o financiách EÚ a viacročnom finančnom rámci na nadchádzajúce obdobie):

- vypracovať **odporúčanie Rady o spoločných hodnotách, inkluzívnom vzdelávaní a európskom rozmere vzdelávania**,
- posilniť kapacitu financovania **záručného mechanizmu pre kultúrne a kreatívne sektory** do roku 2020 s cieľom umožniť bankovým a iným finančným inštitúciám z väčšieho počtu

¹⁴ <https://www.europeana.eu/portal/sk>.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>.

krajín výrazne zvýšiť financovanie malých a stredných podnikov v kultúrnych a kreatívnych sektoroch,

– do roku 2020 začať **stratégiu #Digital4Culture** s cieľom prepojiť kultúru s digitálnymi technológiami a využiť ich potenciál na zvýšenie pozitívneho hospodárskeho a sociálneho vplyvu kultúry,

– do roku 2025 pretransformovať a posilniť **európsku stratégiu pre kultúru v globalizovanom svete** na základe zásady uplatňovania kultúrneho hľadiska zakotvenej v zmluve s cieľom podporovať kultúrny rozmer Únie prostredníctvom kultúry a hodnôt s osobitným dôrazom na európsku identitu,

– posilniť európsky rozmer kanála **Euronews**.

5. Závěry a výhľad do budúcnosti

Európa je kultúrne spoločenstvo založené na spoločných hodnotách a úspešnej hospodárskej integrácii, najmä na vnútornom trhu. Jednou z hlavných črt európskeho spôsobu života je sociálne trhové hospodárstvo Európskej únie, ktoré kombinuje ekonomickú slobodu so sociálnymi zásadami, čo sa odráža aj v Európskom pilieri sociálnych práv.

Politiky vzdelávania a kultúry sú v prvom rade v rukách členských štátov a ich regionálnych a miestnych orgánov. Európska úroveň zohráva dôležitú doplňujúcu úlohu, najmä pokiaľ ide o cezhraničné aktivity (najznámejšími príkladmi činnosti EÚ v tejto oblasti sú programy Erasmus+ a Media). Je v spoločnom záujme všetkých členských štátov naplno využiť potenciál vzdelávania a kultúry. Kolektívne úsilie by umožnilo Európe ako celku lepšie sa vyrovnáť s problémami, ktorým čelí.

Víziou na rok 2025 by mohla byť Európa, v ktorej by vzdelávaniu, štúdiu a výskumu nebránili štátne hranice. Kontinent, na ktorom by pobyt v inom členskom štáte – či už kvôli štúdiu, vzdelávaniu alebo práci – bol normou a kde by sa ľudia bežne okrem materčiny dohodovorili dvomi ďalšími jazykmi. Kontinent, na ktorom ľudia majú jasnú predstavu o svojej európskej identite, o európskom kultúrnom dedičstve a o jeho rozmanitosti.

Na dosiahnutie tejto vízie musíme spojiť sily. Budeme musieť spolupracovať na vytvorení **spoločnej stratégie**, a to pri plnom rešpektovaní zásady subsidiarity.

V centre tejto spoločnej stratégie je myšlienka pracovať na vybudovaní **európskeho vzdelávacieho priestoru** založeného na dôvere, vzájomnom uznávaní, spolupráci a výmene najlepších postupov, mobilite a raste, ktorý by mal vzniknúť do roku 2025, a to aj vďaka tomu, že:

- vzdelávacia mobilita sa stane skutočnosťou pre všetkých,
- sa odstráni prekážky pri uznávaní kvalifikácií, tak na úrovni škôl, ako vysokoškolského vzdelávania,
- sa zmodernizujú postupy tvorby osnov,

- sa podporí jazykové vzdelávanie,
- sa vybudujú európske univerzity svetovej úrovne, ktoré dokážu bezproblémovo spolupracovať cez hranice,
- sa zlepši kvalita vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania,
- sa podporia inovácie vo vzdelávaní v digitálnom veku,
- sa bude poskytovať väčšia podpora učiteľom,
- sa bude chrániť kultúrne dedičstvo a pestovať pocit európskej identity a kultúry.

Investovanie do ľudí však niečo stojí. Aby táto ambiciózna spoločná stratégia bola vierohodná, Európska únia bude musieť investovať do ľudí, a to v primeranom objeme. Podpora mladých ľudí pri získavaní skúseností v inom členskom štáte si bude vyžadovať značné finančné prostriedky. Politické ambície by bolo treba zosúladiť s dostupnými prostriedkami, a preto sa budú musieť zohľadniť v budúcich diskusiách o financiách EÚ.

Iné prvky si zasa nebudú vyžadovať nové finančné prostriedky, ale investície do spolupráce, napríklad zjednodušením ustanovení o uznávaní alebo odstránením právnych prekážok, ktoré bránia cezhraničnej mobilite a spolupráci.

Členské štáty už v priemere do svojich vzdelávacích systémov investujú takmer 5 % HDP. Medzi jednotlivými krajinami však sú významné rozdiely: zatiaľ čo niektoré vynakladajú zhruba 4 % alebo menej (Rumunsko), iné investujú až do výšky 7 % (Dánsko). Snaha o vzostupnú konvergenciu, **aby sa Európa stala kontinentom excelentnosti**, si v niektorých členských štátoch bude vyžadovať zlepšenie investícií do vzdelávania, a teda odstránenie rozdielov v porovnaní s priemerom EÚ.

Investície do vzdelávania a odbornej prípravy na úrovni EÚ dopĺňajú úsilie členských štátov. Vzťahuje sa to na celú škálu nástrojov – od programov mobility (najmä Erasmus+), cez výskumné a inovačné programy (Horizont 2020, najmä Marie Skłodowska Curie), európske štrukturálne a investičné fondy či finančné nástroje (vrátane Investičného plánu pre Európu, z ktorého sa už financujú projekty v oblasti vzdelávania vo Fínsku, v Portugalsku a Lotyšsku), až po službu na podporu štrukturálnych reforiem. Vzdelávanie sa primárne financuje z verejných výdavkov. V kontexte obmedzených verejných zdrojov na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ však bude v prípade niektorých druhov vzdelávacieho vybavenia (napr. pokiaľ ide o vysokorýchlostné pripojenie v školách) a niektorých foriem vzdelávania (napr. podpora spolupráce v oblasti vysokoškolského vzdelávania) treba preskúmať potenciál využívania inovatívnych spôsobov financovania, napríklad s využitím súkromných investícií a investičných nástrojov, akým je napríklad Európsky fond pre strategické investície.

Spoločná stratégia by sa realizovala na základe existujúceho rozdelenia úloh a právomocí s oporou osvedčených spôsobov spolupráce. Pri podpore štrukturálnych reforiem v záujme zlepšenia výstupov politiky vzdelávania a vzostupnej konvergenie by zohrával kľúčovú úlohu najmä **európsky semester**. Prioritou bude každému poskytnúť prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu, odbornej príprave a celoživotnému vzdelávaniu, a to v súlade so zásadou č. 1 Európskeho piliera sociálnych práv.

Existujúca **spolupráca na úrovni EÚ v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy** so zameraním na výmenu skúseností, vzájomné učenie a informovanie tvorcov politik o najlepších postupoch, ktoré dokazujú, čo sa osvedčilo na poli vzdelávania, by vzhľadom na nové priority a **ambíciu vytvoriť európsky vzdelávací priestor** dostala nový impulz s vzhľadom do roku 2025. Predovšetkým by sa podporilo začatie procesu („*sorbonský proces*“), ktorý by predstavoval politické a technické východisko úsilia o odstránenie prekážok pri uznávaní vysokoškolských diplomov a osvedčení o ukončení školskej dochádzky a snahy o jednoduchšie cezhraničné uznávanie osvedčení odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania.

Ako povedal predseda Komisie Juncker 1. marca 2017 pri predstavovaní Bielej knihy Európskej komisie o budúcnosti Európy, „*Európska únia zmenila naše životy k lepšiemu. Musíme zaistiť, aby to tak bolo aj pre generácie, ktoré prídu po nás.*“ **Rozmanitosť a bohatstvo našej Únie** zachováme najlepšie tak, že pri úvahách o tom, ako posilniť našu spoločnú európsku identitu, budeme venovať primárnu pozornosť vzdelávaniu a kultúre a na dosiahnutie tohto cieľa budeme presadzovať konkrétne návrhy a iniciatívy.

Na zasadnutí o vzdelávaní a kultúre v Göteborgu 17. novembra 2017 sa vedúci predstavitelia vyzývajú na diskusiu a poskytnutie strategického smerovania, pokiaľ ide o týchto **šest' kľúčových politických návrhov** Európskej komisie (bez toho, aby bolo dotknuté rozhodovanie o nasledujúcom viacročnom finančnom rámci):

1. do roku 2025 rozšíriť **program Erasmus+** vo všetkých kategóriách, ktoré už pokrýva (žiaci, študenti, stážisti, učni a učiteľia), s cieľom zdvojnásobiť počet účastníkov a osloviť aj tých zo znevýhodnených prostredí,
2. vypracovať **odporúčanie Rady o zlepšení jazykového vzdelávania** v Európe, v ktorom sa stanoví referenčná hodnota, podľa ktorej by do roku 2025 všetci európski absolventi vyššieho sekundárneho vzdelávania mali mať dobrú znalosť dvoch jazykov okrem svojho materinského jazyka (materinských jazykov),
3. vypracovať **odporúčanie Rady o vzájomnom uznávaní diplomov vysokoškolského vzdelávania a osvedčení o ukončení školskej dochádzky/študijných pobytov v zahraničí**. Súčasťou toho by mohol byť nový postup, ktorý by čerpal zo skúseností existujúcich modelov spolupráce, aby sa uľahčilo takéto uznávanie a dosiahol pokrok v cezhraničnom uznávaní osvedčení o odbornej príprave a celoživotnom vzdelávaní („*sorbonský proces*“),
4. posilniť kapacitu financovania **záručného mechanizmu pre kultúrne a kreatívne sektory** do roku 2020 s cieľom umožniť bankovým a iným finančným inštitúciám z väčšieho počtu krajín výrazne zvýšiť financovanie malých a stredných podnikov v kultúrnych a kreatívnych sektoroch,
5. pracovať na vybudovaní skutočne európskych univerzít, ktoré budú môcť vytvárať siete, hladko spolupracovať aj naprieč hranicami a konkurovať ostatným inštitúciám

na medzinárodnej úrovni, čo zahŕňa **založenie Školy európskej a nadnárodnej správy vecí verejných** (ako súčasť Európskeho univerzitného inštitútu v talianskej Florencii),

6. posilniť európsky rozmer kanála **Euronews**.